

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по професионално направление 2.1. Филология – Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия (Западноевропейска литература), обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 105 от 11.12.2020 г., с единствен кандидат:

Камелия Светлинова Спасова, доктор, главен асистент в Катедра „Теория на литературата”, Факултет славянски филологии, СУ „СВ. Климент Охридски”.

Камелия Спасова завършва средно образование в София, във Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън”, през 2001 г. Придобива бакалавърска степен по Българска филология през 2005 г. и магистърска степен през 2006 г. във ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски”. През 2012 г. придобива ОНС „доктор” с дисертация на тема: „Събитие и пример в порядъка на дискурсите за литературата. Проблемът за образцовата творба”. От 2013 г. е гл. асистент по антична и западноевропейска литература в Катедра по теория на литературата във ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски”.

В настоящия конкурс Камелия Спасова участва с монографията *Модерният мимесис. Саморефлексията в литературата*. София: УИ „Св. Климент Охридски”, 2021 и с двадесет самостоятелни или със съавтор рецензирани публикации на български и английски език, излезли от печат през последните 7 години. Пет от тях са поместени в чуждестранни периодични издания и сборници.

Хабилитационният труд продължава и разгръща в нови посоки идеи и проблематика, които са основни както в дисертацията, така и в последвали я публикации. Централната роля сега е отредена на понятието *мимесис* (това изписване и изговаряне на думата е съзнателно аргументирано и отстоявано в труда), което се интерпретира или използва като аналитичен инструмент в една широкообхватна литературноисторическа дъга, простираща се от Платон и Аристотел до Адорно и Дерида, та дори и отвъд тях. В увода авторката обобщава концептуалната си теза, че „мимесисът е саморефлексивна категория, а определението *модерен* само подчертава тази негова възвратна природа да се

вгъва навътре и да рефлектира върху себе си” (с. 11). Що се отнася до определението *модерен*, тя го използва „в смисъла на съвременен и рефлексивен, насочен към едно исторически менливо настояще” (пак там).

Освен като същностна черта на естетическата категория, Спасова възприема *саморефлексивността* и като характеристика, иманентно присъща на филологическия проект от възникването му в елинистическите библиотеки през III-II в. пр. н. е. до наши дни. Така изследователката възлага на своя подход двойна задача: а) да мисли теоретично мимесиса „винаги като двойна и автореференциална категория, която отваря полето на саморефлексията в литературата” и б) да прави възможно историческото изследване на „фигурите на саморефлексивността в различни контексти през серия от аномални парадигми, всяка от които е обоснована от различен принцип” (с. 13). Както теоретичният така и историческият вектор се разгръщат посредством една концептуална мрежа, в чиято основа е напрежението между *аналогия* и *аномалия* (в по-скрит и осъвременен порядък – между езиковедския и литературоведския дял на филологическата наука). За да бъде това напрежение продуктивно в съпоставителното проследяване на мащабните естетико-теоретично-философски парадигми, които трудът едновременно гради и анализира, Спасова находчиво полага своя метод върху идеята за *хетеротопиите* на М. Фуко, вдъхновен от Борхес и теориите за възможните светове. Осъщественото по този начин сдвояване на теоретичната саморефлексивност и историческата динамика, сдвояване трудно посилено по принцип, се превръща според мен в главна движеща сила на нейното изследване и последвалото го изложение.

Хетеротопичният подход намира най-пълноценен израз в литературните примери, осмислени и анализирани на равнището на исторически парадигми, в отделните глави на труда. На пръв поглед изобилните примери изглеждат произволно, дори своеволно, разпилени: от древните Омир и Хезиод, Вергилий и Овидий, Платон, Аристотел и Квинтилиан, до модерните Джойс, Пруст и Кафка, Бенямин, Ауербах и Лукач, Бланшо, Сартр и Вернан, Якобсон, Бахтин и Лотман, за да споменем само неколцина от тях. Редом с тях изследователката концептуално проследява и вписва приносите по разглежданите проблеми на няколко поколения български изследователи, водещи фигури сред които са Б. Богданов, Н. Георгиев и Р. Коларов. И не на последно място – екзотопичната,

може би дори екзотичната (отново само на пръв поглед), спрямо европоцентричната традиция рецепция в Япония на просвещенско-постмодернистката идея за възвишеното, както и нейното приспособяване и локално надграждане. Но, в глобалния контекст на световната литература, нима диабололизмът – първата българска литература на ужаса и разновидност на литературния експресионизъм от първите десетилетия на ХХ век – изглежда по-малко екзотичен? Всички тези примери, възхождащи в труда къде повече, къде по-малко убедително към исторически парадигми, авторката умело сговаря в многогласен диалог посредством своята „констелация от понятия”: *подобие, фигура, пример, парадигма, саморефлексия*, „както и с идеята за тяхната историческа промяна от един контекст в друг” (с. 17).

Що се отнася до споменатите по-горе други публикации на Камелия Спасова, моето впечатление за тях като цяло е определено положително. Бих ги определил като приноси и подстъпи към проблемите, разработени в хабилитационния труд. Затова напълно логично някои от тях намират място – със съответните допълнения, нови аргументи и разработки – в монографията *Модерният мимесис. Саморефлексията в литературата*.

Неизбежно е научен труд, замислен и осъществен с подобна амбиция, широта и размах, да породи, редом с одобрението, критични въпроси и несъгласия. Ако са основателни, те имат не само коригираща, но и евристична стойност. Тук накратко ще се спра на един концептуален и на един терминологичен проблем. Доколкото си спомням, и двата бяха отбелязани при вътрешното обсъждане на труда. Първият се отнася до границите на понятието мимесис: има ли нещо в естетическата дейност на човека, което така формулираното и използвано в монографията понятие да не обхваща? Ако има, кое е? Ако няма, не се ли превръща то в своего рода *панмимесис*, който със своята всеобхватност изключва възможността за саморефлексия? Втората ми критика е към използвания както в по-ранните публикации, така и в хабилитационния труд превод на Фройдовия термин *unheimlich* като „изродно”. Въпреки направените от Спасова самостоятелно или в съавторство с Мария Калинова обосновки, за мен той остава не повече от остроумно хрумване. В него неизбежно присъства етимологичният призвук на съществителното „изрод” и така поражда погрешни интуиции, с чието значение психоаналитичното понятие едва ли има нещо общо. Не по-убедително за мен е

хайдигерианското разграфяване на думата като „из-родно”, тъй като словотворчеството и понятийните неологизми, които немският философ изковава, са пример повече за разколебаване на традиционно установена терминология, отколкото за нейното устойчиво обновяване. Но доколкото и никой от другите надлежно цитирани в аргументацията варианти на превод не е безпроблемен и общоприет, въпросът за българския еквивалент на *unheimlich* остава нерешен.

В заключение бих определил монографията *Модерният мимесис. Саморефлексията в литературата* като значимо литературоведско постижение, не само в рамките на родната филологическа наука. Тя впечатлява със своята промисленост, целеустременост, широта на проблематиката, задълбоченост на аргументацията и творчески ентусиазъм. Убеден съм, че ѝ предстои дълго, внимателно и бавно четене, докато стигне до „последния си читател”. Всички представени публикации и необходими документи удовлетворяват процедурните изисквания. Ето защо ще гласувам без колебание да бъде присъдена академичната длъжност доцент по Западноевропейска литература на гл. асистент д-р Камелия Светлинова Спасова.

Ковачев

доц. д-р Огнян Борисов Ковачев